

Bozgor Elian

A „Kék Kutya” meséiből

(Ómódi történet)

*Fontos az, hogy saját magának ne hazudjék –
Aki önmagának hazudik – nos..., az sértődékeny csak igazán.
(Dosztojevszkij: A Karamazov testvérek)*

E kéziratot¹ O. fogyatékaiban találta közös ismerősünk, akit szakmaiként kerestek azzal, hogy közreműködjek az író hagyatékának feltárásában.

Nem ment a móka. Akkor még nem is sejtettem, hogy milyen hálás leszek majd annak a fiatalembernek s kis társaságának (s külön annak a fekete, mesélő kis hölgynek). Hogy milyen hasznát veszem majd annak – kilátástalan éjszakámra – hallgatóim előtt, akik megtisztelnék azzal, hogy kurzusaim látogatják. De az, ami a Károlyon megfelelő (vagy Cambridge-ben megfelel), nem biztos, hogy ugyanaz az anyagfeldolgozás elnyeri az itteniek érdeklődését is. Meg aztán ebben a témában kikerülhetetlen a nehezebb tipikus; az általános nem nélkülözheti azt.

Hazugságról és sértettségről szóltak akkori előadásaim; de készülteimben késő este se tartottam még sehol. Szerettem volna valamit frissíteni előadói anyagomon; gondoltam: legfőbb ideje ennek. Mert már túl is burjánzik rajta a rutinbunda...

Anekdota jut eszembe.

Abban mester s volt tanítvány találkozik, s meg is kérdi az tőle: „Mester! Ugye, maga az, aki sose hazudott..., vagy legalábbis jó ideje nem hazudik már: se másnak, se önmagának...”

„Feltételezem...” – mosolyodott el a mester ezen az idealista, ha nem is naiv kérdésen. S tetszett is neki, mert arra gondolt, hogy még lehet ebben a gyerekben valami érintetlen-szer akármi... „Igen, fiatal barátom. Feltételezem... De nézzen csak rám, s láthatja, hogy bele is őszültem...”

Ennyi... mindössze.

S gondoltam ott, a szobákban fel-le járva: csak nem állhatok elő felszínességgel, szinte viccel?...

És majdnem lemondtam arról, hogy juthatok is valamire. De rábíztam magamat az időre, mely már nemegyszer kisegített.

Még nem volt fogalmam se arról, hogy egypár órával később milyen értékes történethez jutok. Nem is sejtettem, hogy milyen találkozásban lesz részem, s hogy abban olyan köznapi segít majd – voltaképp ahogy valamilyen hiány segít az emberen: olyan, mint az, hogy ez is elfogy, hogy amannak is híján

¹ A szerző *Piszkozati* (vegyes) füzetek-jei közül

lenne rendetlen háztartás. (Pl. a magamfajtnál – aki valamilyen előtte legalább idegen okból: egyedül maradt; s adódik is ilyen, nem is ritkán...)

Talán gyufa még akadt a háznál, de pipadohányom elfogyott, s reggelre se ártott volna egy rendes kávé: nehogy kérkedjem fáradt ábrázatommal tanítványaim előtt. Azok előtt, akik okkal-joggal mulatnának ezen, hiszen mégiscsak azt juttatnám állapotommal (magammal) eszükbe, hogy én is voltam fiatal. De már eléggé nem vagyok az...

Igaz, semmi sincs, amit sajnálni lehetne gondolatokból, hiszen sehová se jutottunk, s még az a bosszúság se vigasztalhat, hogy most a test teljességével nekiveselkedhettünk is volna, s persze nem lehetett, ilyen... (milyen?) semmiségek miatt. Pedig majdnem mindig az első gondolatfélék az érvényesek. Szinte azok, amelyek a testből-testtől szabadulnak...

„Na, de ez most már mindegy...” – ezzel léptem hajnaltájt a (volt!) Kék Kutyaába.

Beléptem; s nem sokkal ezután felém indult – a bentebbi összetolt asztalok sarki társaságából – egy húszasforma gyerek... ifjú.

A fiatal (öreg?... kit érdekelne) „Baglyok 90” társasága miatt most nem húzta le a rolót a Kék Kutya. És se azt nem tették ajtóra-ablakokba, hogy „Telt ház!”, sem pedig azt, hogy „Zártkörű!” – hogy az egész intézetre érvényes rendezvény lenne...

Szó, mi szó, azért már nem is nagyon várhatott új vendégeket. (Lehet, hogy a kis táblát be is vették; az is lehet...)

Az asztalukat szedték (volna) már, de nekik eszükbe’ se volt távozni, sőt, mintha valamit megzavartam volna felbukkanásommal. Valami rituálisat, ami javában tartana.

Nem is akartam leülni, de mielőtt Rémó, az új fiú kiszolgált volna (Pacsulinak olasz /nápolyi/ „rokonismerősféléje”...), látom-hallom, egy nagyon tetszető, fekete hölgyecskét noszogatnak, hogy most már ne húzódozzék: ő következne.

„Mir-la, Mir-la...” S szinte sajnáltam, ahogy a sok követelő hang ott rátámadt. De hiszen az ő dolguk...

S akkor érkezett a pulthoz az a fiatalember; és mondhatni: kedélyesen, mintha ismerne (máskor is előfordult velem ilyesmi. De inkább mondanám, hogy kedvesen; tényleg), társai közé, jeles asztalukhoz vonszolt, tessékelt...

Karomat fogta, s ez kicsit zavart abban, ahogy sétapálcámra támaszkodom.

– Remélem: őt... senkinek, közületek... nem kell bemutatni!

Aztán hozzám fordult:

– Na jó... kisváros lennénk; becsüljük értékeinket, ugye?... Elnézést... Te meg jól figyelj majd! Mert ma neked mesél a Kék Kutya...

Köszöntések után az asztalsarokra is ültem; kíváncsi lettem. „Becsüljük értékeinket...” Rokonszenves. A tegezés se volt sértő; nem egy hallgató tegez engem, jóllehet nem kezdeményezek pertut, de nem merevségből, nem rártartiságból, így neveltek, neveltem magam. S néha még nem is veszem rosszul ezt...

Valamiért ragaszkodott ahhoz, hogy melléje telepedjem, s a kis fekete társaságának közelébe, közel ahhoz, akitől (mintegy járandóságukat) követelték már a kórustagok: „Naa-a, Mirla-a!... mi lesz már?! Mir-la-a! Mir-la-a!...”

Akkor a hölgyecske, nehezen bár, de belefogott; s szabadkozva is kezdte.

Nekem előbb (hogy ezalatt erőt gyűjtsön?) poharat rakott, s ugyanazzal, mint övéik lehettek, enyémet is töltötte; csordultig...

„Ha már... így rám került a sor, mondok én is egy történetet, amelyből kiderülhet, hogy bizonyos El... Eldira... Eldira tanárnőnek erejéből majdnem csak magyarulkodásra futotta, eddig legalábbis. Pedig nyiladó vakmerő – talán még bátor – lány is volt volna szülői háznál; mígnem egyszer elérte őt – csak bonyodalmasabb előzményekben s kicsit keservesebb következményekkel: el az, amitől a huszadik évükbe lépő lányok javában már annyin ijedeznek. Merthogy ez lenne a szokás..., merthogy erről tanúskodnak nemzedékeknek tapasztalatai.”

– Ó, hó-ogyne... kis haladó konzervatív! talán csak nem az a bizonyos?! – szólt közbe egy lágyszerű kaján tenor, valamerről az asztal végéből, onnan, amerre csorba falibura világított, s az is igen vékonyan, majdnem homálylón.

– Hallgass már, te... – intette ezt az én szívesinvitáló ösmeretlen ösmerőm.

Ő pedig folytatta, mintha nem is zavarták volna:

„Még akkor is, ha közben alig változik a világ. Változik, és ugyanolyan marad... Úgyse kaphatjuk vissza: se a hegyeket, hiszen azok sose voltak mijeink, s nem is a gyerekkorunkat; amúgy se kellene egyik sem, igaz? A *kinti érdekeltiségeknek* folyton hajlongó-bókoló világ félhangjai..., amikben az ember is: folyton *magában*, ha... ha nem is egyedül.

Ahogy ennek az Eldirának az apja mondogatta: Egyedül, mint nullahipotét, de szívesen összeadódnék *valamire* mint egy meg egy...”

– Mondom, mondom!... – rekontrázott erre az iménti hang, bágyadtan nem is, de fátyolosan már, mintegy az elhangzottakban igazoltnak-indokoltnak véve saját közbeszólását. De aztán nyugton maradt. S talán épp a következő (egyik) mondat nyugtatta meg, az csitíthatta el.

„Csakhogy majdnem mindegyik *egy* szinte alig egyéb, mint... *harmadik*. Adott idő után; mikor lemerülnek támadó mániákus vegyületek; lefulladnak az odaadódás (az agy-tempó) szűkös (általános) szerotonin-készletei... Sajnos, ebből még egyáltalán nem tudhatjuk, hogy mi mit veszíthetünk s mit nyerhetünk azzal, hogy maradunk vagy csatlakozunk... De ez más stratégia. Ellenkezője annak, hogy: netán félsz tőle? – – – csatlakozz!... akkor is, ha haszontalan.

Igen, ez az Eldira is így volt; előtte pedig e kérdés egyáltalán nem érdekelte, nem is volt számára még hasonló kérdés se. Roham? lenyugvás, egyensúly meg ilyenek? Ezért aztán – bizonyára – nem is reagálhatott másként.

Élt pedig ígyen Magyarországon, Preurópa egyik kisvárosában, s járta a maga tizenévevégi gimnáziumi osztályait, érettségizett, egyetemre jelentkezett. Nem vették fel. Egyetlen ponton múltott – még egyetlen százalékon se: hogy kezdhetne volna orvosi tanulmányait. S apja is csak azért folyamodott volna „protekciónak”, mert meggyőződése volt, hogy Eldira helytállna. S minek pazarolni éveket!... Mára már gyorsan megtanultuk mi is, hogy mi az a protekciónak...

A század nagy fordulata – sajnos, csak gatyaváltón! – éppen túl voltak... s apja hiába vette igénybe professzor barátjának ismeretségét, az a közbenjárás már nem lehetett eredményes: se közbenjárás nem volt az, de még befolyás se. Az ország el volt foglalva magával; sok volt a külső sürgetés... rossz volt a kiindulás, rosszak voltak a pozíciók. Úgy látszik már, hogy nemcsak „honnan”

nem volt, de nem volt hova se, nem akadt „kikkel”, nem került eszköz-mód... amivel. Janko-tengerészek már készülődtek ide, de az ottani figyelmeztetések lepattantak. A hasznosság a sikeresség prédája lett. De mért is figyeltek volna az újraosztás veszélyeire? Mindezeknek meg is kellett fizetni az árát.

Majd száz év múlva... újra lehet kezdeni valamit. Folytatva... De lehet, hogy csak ötszáz múlva adódik alkalom...

Eldirának ugyancsak mehetnékje volt, s olyan másik kart s szakot választott, olyat, melyen szinte átjáró nyílik az orvosira. Apja ugyan nem helyeselte ezt, de neki sürgős volt; főleg azután, hogy már egyetemista volt-barátnéfélét látogatta az országvégi kollégiumban, s igen tetszett neki az ottani kalandosság, amiben a hallgatók fölfedezéseiket teszik...

Az egyetemtől – itt bőségesek voltak a pontjai – két héten belül érkezett értesítő.

Édes Atyám! egyetemista lett az én Dira lányom... gyere, újságot adj nekem!

Apa: félrevonultan – ahogy maga mondja: firkálgat. Napi egy versbejegyzés, ha sikerül: vers... hét oldal próza vagy újabb oldalak filozófiai munkájához, melynek piszkozatoldalai az ún. Élő és Holt vagy Szimuláns macskáról, fotonokról, utakról, lövésekről szólnak, s univerzumi mátrixokkal s egyebekkel bonyolódnak, vagy éppen az időparadoxon netáni okafogyottsága felé tekintet... aminek lényege a jövőbe tartás, ahonnan nagyon kérdéses még a vissza...

Volt úgy, hogy... festett. Egy ideje már... nem fest. Néha szintetizátorhoz ül, fülhallgatót rak a fejére, s halkán, hogy kinn ne is hallatszódjék: komponál. Egyetlen ütem-hang se szabadulhat onnan; se kazettára, se lemezre, se papírra nem kerül azokból a hangokból. Mindaz, amit zenében csinál – Az Örökkévalóságé. A Semmié... Ahogy újabb – láthatatlan, megjelenítetlen – festményei is.... Örökkéi.

Egy »mozgalmas« freskó részletei; ott lennének fejében: látszatként (?), látományokként. Ismert is némely európai értemiségieknek jellegzetes tünetkedése: az, hogy több dologban is elmélyültek; amolyan utó (futó?) polihisztoroként azok? s aktorként is? Attól függ a siker (a haszontalan, hiába... mondja ő... Eldira apja), attól, hogy miként tudja e Tülekedőben elsózni magát az ember...

A kinti már nem izgatja. Az írás, az: más. De abban se található ambíciót nála. Elfordult attól, amit »kintinek« szokás mondani. (Határozatlan Bizonytalannak? »Igen, a vég és a Vég... nincs szer, nincs orvosság...«) Egyetlen folyóiratnak küld ritkázva valamit.

Anya mozdítja apa fején a fülhallgatót, mondja az újságot.

Nincs válasz. Nincs mit válaszolni. S anya csak legyint.

Hagyjuk... Őgigászságát!... Persze gúnyolódik.

Eldinek pedig ezt mondja: »Élhetetlen alak! Mindig is az volt... Nekem is pont őt kellett kifogni...«

– Mindig így csináljuk – súgta akkor nekem az ifjú, s most ő töltött. Pezsgő volt az, sampányi frank (eléggé gyönyörös még). – Azért csak módján... (megárthat! Bármit is jelentsen ez...) Tudja, tanár-úr..., alkalmanként jövünk egybe... – s mintha megérezte volna, hogy fordulat következik, s vallomássá fordul abban az elbeszélés: szemöldököt emelt, mosolygott.

S úgy is lett: a kicsike személyesre váltott:

„...ekkor azonban már köztünk is el volt rontva valami..., ami csak rontható... maradt. Így kerültem hát, erre... Napi hajnali ébresztők, utazások... ingáztam egy hetet vagy kettőt. Hogy mentsem, ami menthető még?, pedig már nem volt szinte semmi érdemes...

Történt aztán az, ami történt. Anyám pátyolatán: ahogy akarók találnak cinkos-egymásra – harmadiknak diadalverésén...

Szokott gólyabálra: rá-fordult egy... autószerelő-inas: egyetemi rendezvényre. Tetszett is nekem. Bátornak tűnt? Nyilván, neolibéro... hiszen mit keregett e körben?... S szerette volna, ha jobban (meg?)ismerne.

Mindjárt, késő este... el is vitt a szüleihez néhány utcával arrébb.

Még az se riasztott (magamtól? attól? azoktól...), hogy rendőrfamíliához keveredtem. Hiszen ha hajkurászták is előtte szokott ily meg amolyan elhárító-tisztek, itt – az anyósjelölt félhivatalnok; egyenruha: legfeljebb alkalmi viselet...

Olyannyira összeforrottunk, hogy mindjárt kaptam is házkulcsot, s hamar költöztem az időközben mégis szerzett kollégiumból.

Otthon – neki! erről is: hallgattam. Anyám: ugyancsak hallgatott.

Aztán a dolgok szinte maguktól alakultak; jött egyik – másikra. Amikor hallotta anyámtól, »hogy állunk...« – egyszeri határozásra: úgy tett, mintha elfogadta volna a változtathatatlant. S én meg föllélegeztem.

Akkoriban valamelyik bulvárlapban olvastam, hogy »az apák milyen könnyen lekenyerezhetők...« egy-egy udvarlói ajándékkal; hogy valami színészlányt: berakásos műbútorosi komódért kapott a leendő férj. A menyasszony pedig örül, hogy apja elfogadja majd vőnek – a lány leendőjét.

Erre nem nagyon számítottam ugyan, de anyámmal a »vártán«: bizakodtam; s meg is nyugodtam.

– Ne törődj velem, Mirla – mondta. – Én is hasonlóan... szöktem, szüleim elől.

– Elég jól elhallgattad, hogy ilyen kezdeményező voltál.

– Most mondom!... Ne bonyolódj bele. Szüleim is beletörődtek, ki is békülünk. Hamar; három év? Ugyan, őt sose fogadták be...

Csakhogy mégis – utánam jött. Mikor anya kérdezte, mire készül, hová megy, valami ilyesmit mondott; mintha csak magának mondta volna: »Megyek butaságokat elkövetni...« Anyám erre: »De hiszen ez Csehov!« »Ki hitte volna... s vonaton rázatom magamat, s nem is hintón...«

Másodszor is jött... Ugyanis rosszul mondtam: nem volt sikeres a titok...

Sógorasszony-jelölt s férje, s nagyasszonyi élettárs: egészen távol, szinte félre... az én szeretőm (magyarul, nevén mondán): akivel épp ágyból kecmeredtünk elő: fel s le járt, emberszolga-németjuhász – mindjárt emeleti lépcsőfordulónál.

Másra alig emlékszem, mert ebben a térben valahogy »időtlen« mozogtam, ha mozogtam egyáltalán, s ha mozoghat valami is »tértelen«...

Ott némiket összehordott. Valót, s nem valót...

Aznap kétszer is mondtam: »Mégiscsak (az) apám!...« De ez csak szó volt, mintha Hamlet húgocskája lettem volna. Nem is értem, mi volt ez. Először akkor mondtam, amikor majdnem ráuszította... majd láttam, hogy a gazdasszony miként közeledett felé, lopózva, oldalasan... s letaszította volna az emeleti lépcsőn; de?... – mozdítani se bírt rajta. Állt, (meg)veszekedetten.

A taxiban még várt – ahogy mondta. Aztán a pályaudvarra hajtott. Most már nem vitt magával semmit a holmimból, mint ahogy minden cuccom öszszeszedte első ittlétekor, mikor rám talált; ugyanis bujkáltam. Micsoda komédia! Valamelyik előadóteremnél várt. A házban senki se volt akkor, dolgoztak; vőlegényféléim (parancsolóm): a szomszéd kisvárosi laktanyában töltötte még hátralévő heteit – – – – –

Annyira rosszul lettem (mitől?...), hogy – miután távozott: mentőt hívtak hozzám. Hogy megláttam a mentőtisztet, rosszullétem elmúlt valahogy. Ahogy a rendelőben is szűnhet a fogfájás... És ezután: mondani is röstellem, de... így volt: hat-hét évig nem is láttam.

Anyám hétvégi látogatásain szó se esett felőle.

Néha azért – jóval később (s láttam már anyámon is, hogy ez balfogás lesz...) –, néha mondott valamit az én siketre fogott füleimnek, hogy látta az utcáról... megint... szenved a hülye... iszik, összetörte magát, megint... beteg...

De én kiléptem; hát, maradok.

Felvettem a nevet. Ezzel is messzebb kerültem...

Mígnem aztán megkaptam az oklevelem, s betoppant az a dicsőséges ezredközeli majdnem századvégi esztendő, mikor is nem orvosnak, mégse annak (ha nem is feltétlen bosszúból): tanárnak eskettek. S besorolhattam a kollégák közé, azok népességébe, akik hozzám s a többihez hasonló harcos diákokat okítanak, manipulálnak (nevelnek) majd. Akikre ugyanígy nem hat majd az anyák vagy apák szava, mert ők már inkább maguk szeretnének lenni, és ebben nem ismernek se Istent, se embert, ahogy mondják: akadályokat.

Kockázat nélkül... senki nem állhat elibük – útjukba; nem kegyelmeznek az emlékeknek se!

Ilyesmiket gondoltam.

Eltékoztam ugyan bizonyos lehetőségeimet, s ezekben az években mások meg eltékozták változhatások ígéreteit; s látom már, mibe fogtam...

Világ, amerre nincs felelősség, s lehet ujjal mutogatni... vagy gyorsan át is alakultak némelyek, és még tovább s különbül ügyködnek. De nem is ez a fontos, hanem a körülmények számítanak; hogy tolvajok osztozkodnak... kövérednek most is.

Nem vártuk meg a vonatindulást, nem voltunk készek az útra: el kellett volna engedni azt a járatot, hogy felkészülhessünk... az osztó-szoró tanácsadóhadat kellett volna arra felpakolni. »Vissza a feladónak!« Azokkal együtt, melyek fogadták őket... De hagyjuk: az, bizony, már elment. Mint valami sínjár: egyfelől a kifordult társdalaminak lehetetlenei, Keleten-középen..., másrészt meg a szűkülő piacok, egy másféle berendezésben, a Nyugatnak csődjében: amikre érdemes milliárd-dollárokat költeni, hogy aztán a nincstelen országokat betagozzák, lakóikat fosztogassák, hiszen amúgy sincs pénzük arra, hogy maguk gazdálkodjanak képességeikkel... Összefoglalva. És bocsánatot kérve ezért a kitérőért..."

Itt szünetet tartott; nedvesített torkán, mely mintha elszorult volna...

Nem táncolhatott vissza; de nem is várt arra, hogy unszolják. Az én torkomat is szorongatta valami, de nem tudtam, hogy mi az. Csak sejtettem, hogy

e történet fordulatot tartogat. Sőt! talán több fordulatot tartogat. S meg is szégyenített ez a történelemórai emlékeztető; arra figyelmeztetve, hogy mennyire kiszolgáltatottak lehetünk!...

„Hát, útról... utazásról szóltam... hiába volt, hogy majdnem mindent elgázoltam, mint a parlamentet gázolják friss okleveles ifjúmozgalmár jogászok..., s ami csak eléem került, én is, persze... Azelőtt mögöttem vagy nálam volt..., én magam voltam az. Nevetségesek; de nem tudok nevetni... Magamon gázoltam keresztül; mint történészek gázoltak, azok, akik mondvacsinált politikusokká lettek (a dicső Nadrágváltók!, szeretik így emlegetni magukat): s lehetek volna leginkább azok, akiket becsap a múlt, maguk meg becsapódnak a jelennel, s épp a jövőhöz nem lehetett volna túlzott közük... s szívesen átván-becsapván magukat: ahogy majdnem mindannyian is becsapódnak, mert hisszük, hogy majdnem minden csak *most van*, s majdnem »minden«: csak úgy van, ahogy lesz...

Hamar kiderült, hogy még gimnáziumba se..., nemhogy elvihetném őt egészen egyetemre, főiskoláig... minthogy világ- vagy emberváltó terveim voltak ebben.

Hálából, hogy náluk laktam – megtartottam darabig a nevet. »Hálóba gablyodtál, akkor, tessék: hálásnak is kell lenni!« Hogy most már meg is tagadjam az anyakönyvben kapott nevet?...

Ha léptünk egyet, lépünk még egyet arra. Majd lépünk hátra, mert különben fálnak megünk, vagy elbízunk magunkat? De lehet, hogy ezzel már elkéstünk.

Innen utaztam én – oda.

Az út tartalmait ne bolygassuk, összefüggésekben is legyünk engedékenyek... nem én voltam? Nem »a mi utunk« volt az...

Csendben nyílik: utcakiskapu, bejárati ajtó, egyszerre benn vagyok. Kilépve a mókuskerékből. Melyben: reggel héttől – délután négyig tart a taposás-loholás; a többi háziórai ráadás. A tanár magára csukja szobájának ajtaját; tucat-osztályok dolgozatait javítja, évtizedekig majd én is ezt teszem: ugyanazokat a könyvlapokat nyálazgatom-hajtogatom majd, vagy új kiadások tanulmányozásával töltöm szabad időmet; tanulok, továbbképzésekre járok, nehogy kényelmetlen helyzetbe hozzon valamelyik diák, ha netán kíváncsi... vagy kötekedni, ugratni támadna kedve. Tanulok-ismételek, ismételek, felejtek. S közben abban reménykedem, hogy általános napi szellemi – vagy inkább csak pusztagyai – leépülésünkre: kitalál nekünk valamilyen veszélyességi pótlékot e társadalom; egy miniszter...

Nem mondom, hogy kedvesen, inkább csak a helyzet okán: kávéscsészére mutatott, hogy a nappaliba léptem; onnan tágas a látás... Valakik voltak nála: ágyban feküdt, illetve nem feküdt..., de nyitva a kanapé; a balkonajtónál: apácaruhás »ápolónő«?... Mihelyt a küszöbre léptem: arca szürkévé porladt? Annyira sápadttá.

Kicsikét nagyon sápadtnak láttam. S köhintettem...

Idvez legyen... az uraknak... Azoknak, akik nem itt laknak. Mondom gunyoros hanghordozással. Hogy vendégségbe jöttem, ha szabad... De ha nem szabad, akkor is itt lennék már. Mert az én látogatásom: elszámoló vendégség. Remélem, a ház ura azért fogad is; vagy talán tévedek?

A látogatók – csak úgy mellékest – röppentik kezüket. (Mint tudhatnák ők azt...!)

Ne zavartassák magok; mi is... csak... küldetésünket teljesítjük. Egyik; aki nek kezében írótómb – leltárt készíthet? Kedvesnővér: a balkon alatti előkertet nézegeti? »Mintha itt se lennének...« – így az, amelyik fiókokban turkál; s szekrényekkel-zárakkal recseg-csattog... »De maga kissé... zilált, kisasszony... vagy... asszonyom?!«

Mármint... hogy én; s ziláltság...

Jaj, tisztelt vendégek!... ez attól van, hogy hatnál is több éve nem akaródzik rendbe jönnie ennek az üszkös arcnak, ITTEN, látják?... mert azóta ilyen, hogy még itt volt, majd elment. És ez már nem változik, csak akkor, amikor (ígyen!) meg-változik. Csak erre képes már. Ugye?... Ahogy a filozófusok egyike mondaná. És felé pillantottam, s még kérdőn a fejemen is dobtam kicsit.”

S itt már stílust is váltott. Hallhattuk...

Vagy modort? Nem. Nem, nem. Talán Babelhez próbált igazodni, vagy Bulgakovhoz?... Lehet. S hevítetett is rajta az alkohol?

Előadásán azonban ez nem rontott; inkább mintha innen már kifejezőbb lett volna, hiteles. (Vendéglátóm rám is nézett. S bólintott; talán azért, mert majdnem egyszerre vettük észre ezt az „ugrást”). Merthogy most „maga szerint beszélt”, és ugyancsak elszántan... az is úgy lenne, hogy: ettől a pillanattól támadt bennem az a fájó érzés, mintha abban az éjszakában-hajnalban magával a boldogtalansággal (?) lett volna találkozásom...

– Na! – szólt noszogatón az egyik barátné; amelyik mellette ült, s láttam, hogy mily feszülten figyel. – Szóval, a... a... a filozófus...

Ő pedig?

„Hogy mily hasznos időben vetődtem oda... Pedig nézzünk csak jobban rá, s láthatnánk, hogy annak az arcnak – talán – nincs is tekintete; én ugyan felé fordultam, de nem láttam egyebet két pingponglabda-meredő szemgolyónál; s azok: az odvas emberi Világmindenségnek semmi-közepén. De lehet, hogy rosszul ítélek e dologban, merthogy ez üresség olykor vidámnak is mutatkoznék, s kivált nem rettenkedik saját világán. Ellenkezéseként annak, amiben én itten csalatkoznék...”

– Te magasságos ég!... ha vagy... Elképesztő ez a Mirla – valósággal beleborzongott ebbe a bátorságba a barátné; jóllehet ő is felfogta az elbeszélői változásokat.

Száját dörzsölgette, majd tenyerébe ejtette állát, úgy támaszkodott ezután pohara felett...

„Megyek abba a szobába, amelyikben meséket olvasott.

– Mirla!... – mondja ekkor. – Anyád áthurcolkodott Keresztanyához....

– Tudom.

E szobában – meséket mondott, olvasott, rögtönzött. És ott aludtam el – mellette. Valamikor... Ugyanazok a bútorok, talán ugyanazok a könyvek, s ugyanazok a virágfajták, még a szag is a régi. Régi, kellemetlen szag...

Lehet, hogy meg kell bocsátaniok az elvtársuraknak, s bocsátania... a hölgynek. Amiért négy szemközt beszélgetünk tovább.

S látom, hogy jön utánam, nincs a kezében bot, most így. Jön, majd lecövekkel; áll előttem – tisztos távolra tőlem...

Mint egy idegen.

Nem kap utánam, nem ölel magához. Nem kéri a kezemet.

– Nem azért jöttem, hogy bocsánatot kérjek. Nem azért jöttem, hogy a szót szaporítsam. Jöttem ezért... – s kézitáskámból borítékot veszek elő, s volt dolgozóasztalomra teszem azt. Nem volt leragasztva a boríték; a bankjegyek az asztallapra csusszantak: egyik-másik lepottyant a szőnyegre.

Nem mozdult, meg se rezzent.

– Ez nem illet engem – mondom. – Fontos az, hogy itt vagyok. Ha ez... nincs – ujjammal a borítékra koppintottam kettőt... – ha ez... nincs, én akkor is jöttem volna. Mert tovább már nem halogathattam az elszámolást. Ez a boríték pénzt már látott; de nem látott: levelet. Ahogy én se láttam levelet évek óta. Persze, te se láthattál. De nekünk nincs miről leveleznünk, telefonoznunk... Szóval: azért vagyok itt, hogy valamit... elrendezzek... Ne próbálkozz! Tanult tudatlan nő áll előtted, nem egy... maradékosztönös fruska! Nem hathatod meg azzal, ha vérről-génekről beszélsz neki, annak ócska olcsóságáról, s ha a szeretet kincseiről papolsz. Nincs semmi, amivel fölkelhetnéd az érdeklődését ennek a lánynak... asszonynak. Elvált asszonynak, aki *megint* csak tőled kapott anyakönyvi nevét használja. Mert már ítéletnapig csak bujdosó lehet... akkor meg?!... Bujdosó, akinek múltja van, s figyel arra a bizonyosra... Ajánlatosra! Ül csak le; ülj-ülj; tessék. Bár nem leszek hosszú...

Nem mozdul. Nem is kínált helyet.

– Ne gondold, hogy kudarcot vallottam, hogy sírok neked, hogy elrontottam... hogy hülye voltam. Csak visszahoztam, s megyek utamra. Többé nem látjuk egymást; de előtte még... Gondoltál arra valamikor, hogy... dehogy gondoltál, te; te aztán... nem gondoltál: dehogyis látod, te, ezt az égett, fekete arcot!

Mintha a kezemhez indult volna – kezével; elrántottam a kezem. Hát arra emlékszel-e, édes (!) apám (!)... arra, hogy milyen helyzetbe hoztál engem?! Merthogy mostanában nem nagyon divat a dolgokat történetien nézni. Nem is volt közeli haszna se – ez is így lehet. De érdekesebb is »belsőleg...«. Tudom, mire gondolsz. Ettől még nem az elméletek hibásak; elvek... nos, látod, te... a te... önzésedben-zsarnokságodban-cinikusságodban, egyáltalán... látod az én arcomat?! Mert azóta süt az..., hogy te megjelentél, hogy utánam jöttél; hívatlan... Ahová én menekültem, bilincseitől szabadult... micsoda-kicsoda?... előled, maga elől?... menekültem, és ott... engem befogadtak. De szerencséd is, szerencséd, hogy újra nem jöttél, mert az ott nem volt üres szó: a kutya rád uszítottuk volna, bizony, s azok a kutyafogak szaggattak-törtek volna tégedet, de nagyon. Tudom, nem azért nem kerestél, de mégis jobb, hogy nem kerestél. Akkor... nem jöttem veled: üres kézzel tértél vissza. Aztán nem jöttél, s nem jöttem én se. De most itt vagyok, pedig értem megint nem jöttél, csak-hogy most elszámolásra jöttem. Az oklevelem nem hoztam magammal, ne félj, ahhoz semmi közöd. S ha az ember lánya elszámolásra jön szülőházába, akkor nemhogy nem tudják visszarettenteni őt, hanem még ökrökkel se lehet akadályozni szándékaiban... elszámolásában.

És vajon... te, itthon vagy-e, hogy én vagyok itt. »Itthon.« És ezek a nagy szemű vendégek, azok ugyan tényleg: vendégek-e itt? Ahol te »otthon« lennél, ha itthon lennél, hiszen én itt vagyok. Itthon vagyok... Vagy már nincs inyedre

ez a nyelvi gyerekjáték?! Merthogy én hamarosan megyek. Mert nekem *ugyan-ilyen itthonom a világ*, ahová innen megyek. Érted te ezt egyáltalán? Merthogy te aztán kivételesen értelmes ember lennél. Ahogy mondják. S ahogy tartod is magadról... Itt a pénz, de a jussomat elvettem már, kérés nélkül, engedetlen, de ezzel ki is rosszkalkodta magát ez a nemkislány elvált asszony! Ha már így kínáltad, kamatostul vettem vissza, persze, mert elvetted tőlem ezt is, egyetemi ösztöndíjamat, akkor... nem is tudom, mimet nem...

Ilyen lettem, ilyen lett az én üszkös arcom, az én egész üszkös valóm. Lényem. Ugyan a te arcod lángol-e majd valamikor úgy, égetve-égve a világ előtt... ismerősöknek, »rokontalan rokonoknak«, lángol-e ezeknek a lajstromos uraknak s Kedves Nővérkének..., neki-nekik... És hívni kell-e a mentőket hozzád? Ezt én ugyan meg nem mondhatom. Se helyettük, se helyetted. Lehet, hogy nem kell. Hogy felesleges lesz már. Mert szerinted AZ ARCOK NEM ÉR-DEKESEK! *Pedig pont nem ezzel jöttem én...* de énrám te akkor se számítsál, mert én még ezek s amazok előtt is távozom, erre mérget vehetsz...

Ekkor... megint felém indította a kezét; és én – hátráltam. Lépett egyet, elkapta a kezemet; de eldobta magától. Átölelt; így tartott, kapaszkodott. Taszított rajtam. Nyakamat szorongatta, fojtogatott; aztán hagyott... mint olyan, aki ráunt a vadászatra, mert éppen nem éhes.

– Hát nem tanultad meg még mindig? – kiáltotta –, hogy az arcoddal úgyse tudsz mit kezdeni?!... eleven halotti maszk! S itt a szigor rettenete s a rettene-tes erkölcs... dorbézol!!... S nem lehet kezdeni az enyémmel se!...

S elneveti magát; hangosan nevet; kutakodók is hallhatták.

– E-ech! – legyint.

– Most már elégedett is vagy?! – ellenkezem. – Látom, mégse késlekedteted tovább bárgyú példabeszédeid! a farkastejen nevelkedett gyerekekről?!... ha netán tévednék. Ez hol marad?

Nem felelt. Láttam, hogy tekinget maga köré, s ment is volna ki a szobából. Hagyva engem.

S ment is! De én – nyomában. S húznám. Nem bírok vele. Megyünk – a vetetlen ágy mellett, majd el: a kutakodókon keresztül. Apáca nénin... Ránga-tom-ráncigálom; lökdösöm; aztán: az előszobában vagyunk. Ott... elesik.

S ettől – e vérszem? vagy olyan gyenge volt a kezemen kezének fogása? annyira vértelen; az, amint magához szorított? ahogy fojtogatott?... még az is: csupa gyengeség! Talán gyengédség!?

Csupa utálat! Csupa örület! Csupa – idegesítő tehetetlenség!

Retikülömmel ütöttem. A fejét ütöttem. Nesze, nesze!... Kezét nem emelte védekezőn. Erre előntött valami keserű. Hogy még gyengén is ő diktál; hogy én miképp verjem!

Rúgtam. Szót se szóltam. Rugdostam. Hosszan s lihegve rugdostam. Hal-lottam az erő csattogását felettem, az öröm verdesett felém; hallottam... uj-jongtam?

Tűsarkú cipőmet elhagytam; úgy rúgtam, úgy ütöttem. Táskámat is eldobtam. Végül – a ház ajtaját nyitottam.

– Most pedig tudod, mi következik?!... lerugdoslak téged mostan az egész világról, érted?!... Édes... apám! Én, tégedet... kirugdoslak az élő eleven-hal-doklók érdemtelen világából..."

Az elbeszélés annyira lidérci volt, mintha valóban egy XIX–XX. századi orosz mesterrporter hangjával adták volna elő; hogy melyikéével?...

Azon is gondolkodtam, hogy legalább múltja lehetett volna... Mert ha valaminek nincs múltja, akkor annak nem is hasznos lennie: s történnie, pláne... magának se, magában se.

Ahogy az gondolható is, magam szerint adom elő mindezt, híven ugyan, de változtatva, s el is hagyva valamilyen részeket. Tudom, hogy nem vetkezhetem le helytelen írói szokásaimat, közülük pl. azt, hogy kiemelek vagy halványítok bizonyos részeket-részleteket. Viszont ebben esetleg mégse vész el a „való”, olyan értelemben nem, amilyen értelemben azt a személyes emlékezet „szavatolhatja”: s ami egy azzal a fickándozó VALÓ-val... ugyanaz; a maga bizonytalanságaiban; feltehetőleg. Ha bátortalanul is értelmezem az elődöket...

A történetet szomorúnak találom; mélyén a szeretet elhagyottságának, a felnőtt könnyelműségnek..., s az beszélt még nekem: türelmetlenségről... a hűség sérülékenységről...

Eszembe jutott – hogy merre találkoztam ezzel, nem tudom –, eszembe jutott az, hogy valaki szintúgy bántott egy gyereket..., a bántó azután öreg lett, a gyerek meg felnőtt már, s egyaránt szálnalmas dolog lenne részéről a bosszú, mint ahogy az lenne a bocsánat is. A másiktól...

Egy vak latin írónál olvashattam (talán), régen, valahol, s nem ok nélkül említtem: ő is, mert rémálmának álombéli számonkérőjétől szabadult volna: fölébresztette magát. Ez volna a „megoldás”? De nem mindig, s nem mindenkinek adatik ilyen frappáns álom-ötlet...

És még nem ért véget az „éji vallomás” se. Hanem előbb a kérdések jöttek.

– És aztán megmutattad neki, hogy merre lehet letérni Szűz Máriának kertjébe!

(Valaki tréfálkozva? megjegyezte: „Visszajöttek a »szovjetek«! Feltámadtak... gaszpagyin-Babel elvtárssal az élen, és elfoglalták a tanszéket. Hahaha...”)

– Végére jártál a dolognak!? Hogy van tovább!

Miknek utána így fejezte be „meséjét” (de előtte áthatóan a szemembe nézett, s valami mély, együttérző fájdalmat láttam a tekintetében. Majd lesütötte a szemét, de hanghordozásából nem engedett! Igaza is volt.)

„Lehet is ilyen dolognak a végére járni!... Kirugdostam a házból, tovább rugdostam az udvarban. A bokrok alatt: tuják, bukszusok... és virágok között rugdostam... és akkor – felbukkan: anyám...

Integet, Keresztké háza felől; és siet, hogy segítsen.

S ketten rugdostuk már.

Azok meg a verandán állnak; az ajtóban. Bennünket néznek... s beszélgetnek. Kedvestestvéri kézben: kávé gőzölög...

Idehaza aztán, erre – a szobaajtón túlhan – kérdeztem magamtól. Na, tanárnő, most már akkor végeztél? És a válasz az volt – a tükörnek, hogy... NEM. És: nem... Ugyan egészen az utcára rugdostuk, s az árok széléig, de hol van onnan még a Világűr!

Most már tényleg nem lenne sok értelme... itt van érte az, aki érte jött. Talán már a kezét fogja. Még halogatja az indulást. Pedig de szívesen kiszedném a kezei közül... és most véghez is vinném?... kiborítanám ágyából; és... De az is lehet, hogy nem jutnék vele messzebb.

Látjátok, kollégák... kolleginák: itt van – zsebembe raktam (az asztalra is tette) – itt ez a távirat. Még otthon kaptam, s én ide jöttem; erre a találkozóra. Haldoklik... talán miattam is.

Pedig az mind évekkkel ezelőtt esett már. Talán a kezét is elengedte A Látogató. Vagyis: félmunkát végeztem; majdnem biztos. S végső napjaimban: majd még számon is kéretik tőlem ez.”

*

Emlékezhet az Olvasó arra, hogy Csehov milyen elegánsan kezeli „Kamisev” Vadászdrámáját. S bár én tiszteltem Anton Pavlovics Cs.-t, kerülni szeretnék oly fortélyt, amit ő alkalmaz; adva magát a regényhez szerkesztő-gondozónak, s éles elméjű bejegyzéseket téve arra, lábjegyzeteket róva – s ócsárolva Kamiser szerzőt, s persze önmagát is ócsárolva, vele önmagát is elemezve-cáfolva, kommentálva, korholva, megítélve stb.

Ahogy csak az járhat, aki maga az író...

Amikor fenti kéziratomnak elektronikus változatát (mágneslemezt) kézhez kaptam s átfutottam, másnap keresésbe is fogtam.

Úgy rémlett, hogy valamerre kész anyagot hagytam, mégpedig az *aznap* délután tartott előadásommal kapcsolatosat. S nem utolsósorban arról a vitáról, amit a fenti „elbeszélés” gerjesztett; amire is az én hallgatóim elég hevesen reagáltak.

A címre ma is így gondolok; pedig már évek teltek azóta, hogy az anyag „végzett velem”, s évek azóta is, hogy szerencsém volt ahhoz a *Kék Kutya*-s baráti egyesüléshez: *A harag érvei* – ez volt az előzetes cím.

Beszámolómat annak egyik indító bekezdésével óhajtottam (volna) zárni, most, utólag... még az anyag nyomdába küldése előtt. Sajnos, helyette be kell érnie az Olvasónak ezzel s ennyivel.

Talán, egyszer, valahonnan előkerül az –

